

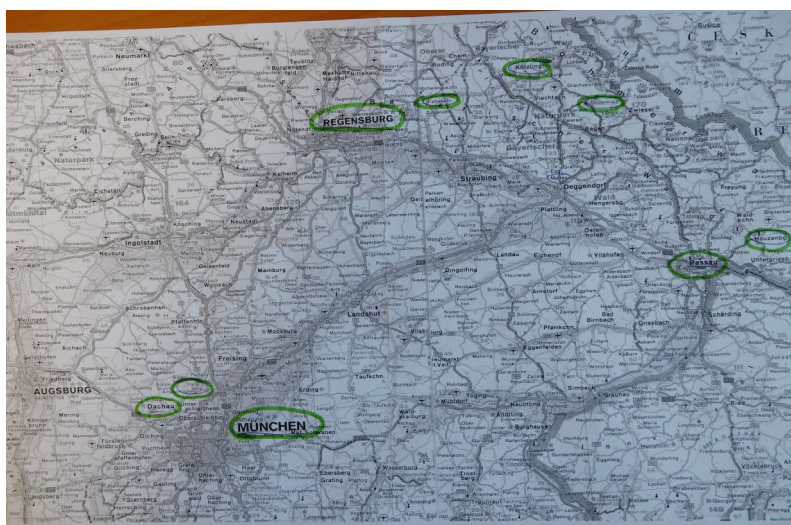
VIRUMAA LEADER TEGEVUSGRUPPIDE KOOSTÖÖ- ÕPPEREIS SAKSAMAALE

06.-10.juunil 2017 toimus Virumaa Leader tegevusgruppide koostöö-õppereis Saksamaale. Õppereisi eesmärk oli tutvuda Baierimaa LAG-de tegevusega ja külastada Leader projekte, kohaliku toidu väiketootjaid. Õppereisist võtsid osa Arenduskoda, PAIK, Part-

nerid, Peipsi-Alutaguse Koostöökoda, Kirderanniku Koostöökoogu, Virumaa Koostöökoda ja Virumaa Rannakalurite Ühing. Õppereisi hanke võitis ja tegevusgruppide soovidega arvestades koostas reisi-programmi Tensi-Reisid AS. Reisi viie päeva jooksul

kohtusime piirkonna Bürgermeistritega ja maavanemaga, külastasime Leader toetusega valminud objekte ning kohalikke väikeettevõtjaid. Saime nautida Baieri metsa piirkonda, mille üle sakslaste suurt uhkust tunnevad. Tensi Reisid lisasid õppereisile

kultuuriprogrammi, tutvusime kaunite saksa linnadega ja kultuuriobjektidega. Kõige juurde kuulus hea saksa köök. Aga järgnevalt kõigest lähemalt.

Sisukord

1.päev. Tutvumine Leader-tegevustega Dachaus, Intersdorfis ja Altomünsteris	2
2. päev. Grafiidi ja graniidikaevandusmuuseumid, Hauzenberg-Dinkelbier õllepruulikoda, Passau linn	3
3.päev. Klaasiparadiis "Joska" Bodenmais. Õlle- ja viskitootjate külastamine. Regensburgi linn	4
4. päev. Deggendorfi LAG projekt Metteni kloostriaed, Zandt mesindustalu, Falkensteini linna kindlus ja jahimuuseum.	5
5.päev. Päev Münchenis, BMW muuseumi ja Olümpiatorni külastus	6

1. päev Tutvumine Leader tegevustega Dachaus, Intersdorfis ja Altomünsteris

Esimesel päeval tutvustati meile Dachau LAG noorteprojekte Haimhausenis ja Intersdorfis. Põhjalikumalt tutvustati piirkonnas noortekeskusi ühendavat projekti "Võrgustunud noorteväljakud". Kohtumistel osalesid peale tegevusgruppide esindajate vallavanemad, linnapead, projektijuhid. Võrgustunud noorteväljakute

projekt oli rahastatud LEADER meetmest. Noorsootöötajad olid piirkonna eri noortekeskuste vahel moodustanud võrgustiku ning regulaarselt toimusid omavahelised spordivõistlused.

Huvitav oli jälgida, kuidas projektijuhid vaimustunult rääkisid sellest, kuidas mitte ehitada ainult

igavat ja standardset mänguväljakut, vaid kaasates kasutajate (laste, noorte) ideid, saada omänäolised ja kasusaajate jaoks hoo- pis teise väärtusega kohad oma vaba aja veetmiseks.

Mänguväljakute juures pani imes- tama erinevate materjalide ja la- henduste kasutus, mis Eesti sea- duste kohaselt ei oleks abikõlbli- kud, kuid Saksamaal on võimalik- kud. Mänguväljaku loojad olid kasutanud kohalikke materjale – kivi, puit ja taimed, mida me tava- päraselt kutsume umbrohuks. Saksamaal on tiheasustusaladel üsna raske leida sellistele objekti- dele asukohta, kuid omavalitsuste leidlikkus sellistes olukordades, on kindlasti tähelepanuväärne – mänguväljaku puhul oli ära kasu- tatud endist võsastunud ja rohtu- nud jäätmaad, mis asus keset küla ning noorteväljaku puhul liigniis- ket ja soist ala, mida ei tohtinud kasutada elamuehituseks ega äri- tegevuse arendamiseks. Sellisele alale oli loodud vabaaja ja sporti- mise kompleks, kus olid tennise- väljakud, võrkpalliplats. Leader

toetusega oli loodud noorte skatepark. Meeleolukas kohaliku spetsialiteedi maitsmine – "valge vorsti eine". Nn. "valge vorst" on Saksamaal ja eriti Baieri- maal üks olulisemaid tra- ditsioonilisi kohaliku toidu näiteid. Vorst ise koosneb sea- ja loomali- hast ning on topitud soolikasse. Enne söömist tuli soolikas ava- da ja süüa ära ainult sisu. Vorsti nautimise juurde käis loomulikult spetsiaal- ne segatud sinep ning soolakringel. Kui alguses olid meie õppereisil osalejad suhteli- selt leiged pakutavate vorstide suhtes, siis pärast esimese vorsti küsiti söömist, küsiti julgelt juur-

de.

Altomünsteris tutvusime projektiga "Dachau härgade tee", mida tutvus-

tas meile projektijuht, lisaks osales kohtumisel kohalik vallavanem. "Dachau härgade tee" projekt on suurepärase näide kodanikualgatu- sest. Projektijuht rääkis innustunult tehtud koostööst teiste tegevusgrup- pidega, mida see tee läbis ning aja- loolaste ja ülikoolidega, kes aitasid ajaloo faktide ja olustiku rekonst- rueerimisega. Härgade tee saab alguse Ungarist (Ungari härjad), läbib edasi Austriat ning jõuab Sak- samaale. Projekt ei ole veel kujune- nud rahvusvaheliseks, kuid võima- lik, et see siiski juhtub. Tee on umbes

50 km pikk, seda on võima- lik läbida jalgsi ja jalgrat- taga, teel asuvad erinevad punktid. Härgade tee on mõeldud siseturismi elav- damiseks. Edasi toimus ringkäik Altomünsteris koos ajaloolasega, mis oli põnev ja ka Eestiga seoseid loov – Püha Birgitta kloost- ri käekäik Altomünsteris.

2. päev. Grafiidi- ja graniidikaevandusmuuseumid , õllepruulikoja külastus, Passau linn.

Külastasime Passau LAG projekti Kropfmühli grafiidikaevandusmuuseumis Hauzenbergis. Tegemist on tegutseva kaevandusega, kus hetkel töö-

tab 12 kaevurit. Kaevanduses alustati grafiidi tööstuslikku tootmist 1870 a. Tänapäeval on ettevõtte omandanud kaevandusi Hiinas ja Ladina-Ameerikas ning Saksamaal toimub grafiidi ri-

kastamine, toodetakse 300 erinevat grafiidisegu. Grafiiti kasutatakse peamiselt metalli- ja autotööstuses, elektroonikas, samuti kunstitarvete (pliiatsite) tootmises. Meile

korraldati ekskursioon endise kaevur-giid saatel. Projektivahenditega on rahastatud külastajatele avatud kaevandusšaht (2014). Tegemist on mitteriikliku muuseumiga.

seumis tehti meile giidi saatel interaktiivne ajaraännak maa ajalukku mineraalide tekkimise vaatenurgast. Maailmas on mineraale 4000, millest muuseumis oli esindatud 2000. Muuseumi õueväljapanekul näidati kivide töötlemise viise ning tutvustati töötlemise ajalugu Baierimaal. Muuseumis käib aastas 35000 turisti, millest 30000 käib jõulude ajal, kui kogu muuseum on eriliselt kaunistatud. Lisaks LEADER vahenditele on muuseum

saanud kasutada EL Regionaalarengu Fondi vahendeid, peamiselt muuseumi osa loomiseks. Ülesehituselt on tegemist interaktiivse ajaraännakuga kivide/kivimite tekkimisel ning võrdluste/seoste loomisel tänase päeva ja tänase aja tajumisega. Näiteks oli pandud kogu maakera ajalugu ühte kalendriaastasse.

Teise päeva teine sihtkoht oli Graniidikeskus Hauzenbergis. Muuseum on 12 aastat vana ning tutvustab erinevaid mineraale (peamiselt graniiti), mis on tekkinud 300-350 milj. aastat tagasi. Muu-

Suurepärasteks kohaliku pereettevõtte näiteks oli Hauzenberg-Dinkelbier pruulikoda ning Apostelbräu Rudolf Hirz. LEADERi vahenditest toetatud kohalikust toorainest valmistatud õlle tootmine (kasutas speltanisu) ja hoone kompleksi rajatud muuseum ning Euroopalikus moodsas stiilis restoran oli ehtne näide toimivast ettevõttest, kes

on alles kasvujärgus ning plaanib arendada oma majandustegevust ekspordi suunal. Restoranis pakutakse kohapeal valmistatud õlut ja sellega ideaalselt kokkusobivat toitu. Restorani toiduvalik

ja kokkusobivus oli imetlusväärne.

3. päev. Klaasiparadiis "Joska" Bodenmais, Bad Kötzinger Bärwurz-Quelle napsukoda, Bad Kötzinger Bayerwaldi esimene viskitehas.

Esimene külastus kolmandal päeval oli Joska Klaasiparadiis Bodenmais. Tegemist on pereettevõttega, mis rajati 1959. aastal. Täna sel päeval juhib seda Josef Kagerbauer, firmas töötab 200 inimest. Päevane klaasitoodang ulatub kuni 1 tonnini. Toodangus on kõike: alates pitsidest, pokaalidest, vaasidest kuni kristallühtrite ja suurvõistluste karikateni. Valmistakse näiteks karikaid „Tour de Ski“ ja mitmete teiste suurte spordivõistluste tarbeks. Suurt tähelepanu pööratakse turismile, keskuses on suur kauplus, restoran, imekaunis aed.

Järgmine külastus viis meid Bad Kötzingeri, tutvuma Bärwurz-Quelle, nemad teevad kangeid napse. Tegemist jällegi pereettevõttega. 1970 hakkasid valmistama oma ettevõttes napse. Saksamaal ja Austrias võivad väikesed pereettevõtted valmistada kanget alkoholi. Riigi poolt on ette antud kogused, mida toota tohib. 1980 alustasid piirituse tootmist.

Täna sel päeval on neil sortimendis 80 erinevat jooki. Valmistatakse erinevaid likööre, gini samuti ka sinepit. 1995 avati "Schnapsmuseum", seal on esindatud üle 200 ajaloolilise piirituse valmistamise seadme ja aparraadi. 2011 osteti kaasaegne villimistehas, kus saab valmistada jooke pudeli suurustes 0,02 liitrit kuni 1 liiter

Aastal 2008 rajatud elamusaias saime tutvuda ravimtaimede, marjade ja puudega millest nad valmistavad

Napsukojale järgnes tutvumine Bad Kötzingeri Bauyerwaldi esimese viskitehasega. Pereettevõtte juhiks on praegu Gerhard Liebl. Alustati aastal 1935 toidupoe pidamisega. Peale sõda tegelesid alkoholi hulgi müügiga ja 1970 hakkasid ise tegema kangeid napse. Kasutati spetsiaalseid kevadmaguna (Bloodroot) ja mägedes kasvava Bärwurzi juurikaid. 1990 tegid nad esimese põletuskoda. Valmistatakse viskit, kangeid puuviljalikööre ja 2013. aastast ka gini.

Üheks populaarsemaks napsiks on põldmarjanaps, mille toorme kalli hinna tõttu võib pudeli hinnaks kujuneda kuni 70 eurot. 2006. aastal tuli neil idee teha Baierimaa esimest ühelinnaseviskit (single malt) - see on palju omapärasem ja tihti huvitavam. Viski põhikomponendid on teravili (enamasti oder), pärm ja vesi. Andmaks viskile suitsust maitset ja lõhna, kasutatakse tootmisel turbasuitsus või pöögiga suitsutatud kuivatatud linnaseid. Destilleeritakse viskit kolm korda.

4. päev. Deggendorfi LAG projekt Metteni kloostriaed, Zandt mesindustalu, Falkensteini linna kindlus ja jahimuseum.

Päeva esimene külastus viis meid benediktiini Metteni kloostrisse tutvuma Deggendorfi LAG projektiga Metteni kloostriaed. Tegemist on tegutseva kloostriaga. Külastasime kuulsat barokk raamatukogu, mis on ka väljaspool Baierimaa piire. Raamatukogu, on säilinud 300 a. muutmatusena, tehtud on vaid veidi parandustööd kullalehtedega. Raamatute valik on ajas muutunud, palju on saadud annetustena. Kloostri aed on rekonstrueeritud LEADER toetusega. Klooster tegutseb jätkuvalt aktiivselt ja

on väikelinna tõmbekeskus.

tegemistest ja eluolust kuni mee saamiseni välja. Oli võimalik jälgida, kuidas mesilased ehitavad kärgesid, kuidas väikesed mesilased oma kärgedest väljuvad, milline näeb välja mesilaste kuninganna jne. Omaniku enda poolt käis juurde väga

värvikas ja nüansirikas kirjeldus mesilaste elust ja nende ühiskonna filosoofiast.

Järgmisena külastasime Zandt mesindustalu. Tubli ja toimekas kohalik ettevõtja, kelle tegevusharudeks olid mesindus ning puidust mänguvasjade tootmine. Projekti vahenditega oli loodud meeldejääv ülevaade mesilaste

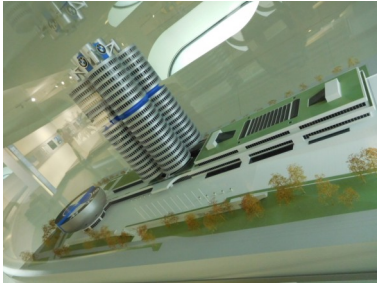

Päeva lõpus külastasime Falkensteini kindlust ja seal asuvat jahimuseumi. Atraktiivne ja ajalooline paik, mis oli rekonstrueeritud ning kasutusele võetud peamiselt ürituste, sh pulmade korraldamise eesmärgil. Kindluse tornist avaneb suurepärase vaade Baierimaa mägedele ja orgudele. Kindlus renoveeriti 1970-natel aastatel. Kindluses on restoran ja külalistemaja.

Populaarsed on kesk-aegses õhustikus bankeid, pulmapeod, firma-peod jne.

5. päev. Päev Münchenis. BMW muuseumi ja Olümpiatorni külastus.

Õppereisi viimasel päeval külastasime Müncheni

BMW muuseumi.

BMW AG (lühend saksa keelest: Bayerische Motoren

Werke AG) on Saksamaal Münchenis asuv autode ja mootorrataste tootja. BMW logoks on stiliseeritud lennukipropeller: ring, mis on jagatud neljaks Baieri lipu värvides osaks. BMW alustas lennukimootorite tootmisega, kuid peale 1. maailmasõda

keelati Saksamaal lennukite tootmine, ning BMW hakkas tootma raudteepidu-

reid. 1933 aastal alustati BMW autode tootmisega. Muuseum asutati 1973.a., praegune muuseum avati 2008.a. ja on külastajatele tasuta. Muuseumi väljapanek esitleb BMW tehnilist ja ettevõtte arengut.

Välja on pandud mootorid, turbiniid, mootorrattad, sõidukid. Eksponaatide hulgas on tuleviku mudelid ja viimase 20.a. tootearendused.

Müncheni Olümpiatorn avati 1972 aastal, kui Münchenis toimusid suveolümpiamängud. Olümpiatorni kõrgus on 290 m, vaateplatvorm asub 185 m kõrgusel.

Sealt avaneb kaunis vaade Müncheni linnale.

Kokkuvõtteks leidsid kõikide tegevusgruppide esindajad, et güid Merle Valli töö ja kogu programmi korraldus oli suurepärase. Kõikide päevade programmid olid ajaliselt pikad ja sisustatud asjalike ja silmaringi avardavate tegevustega, mille käigus sai genereeritud mitmeid huvitavaid ideid ja arutletud piirkondliku ettevõtluse ning kohaliku toidu arengu teemadel.

Turismi tõmbekeskuste arendamine ja eksponeerimine on praegugi Virumaa arengu eesmärk.

Leader tegevusgruppid saavad veelgi paremini

abiks olla kohaliku ajaloo esitlemisel väikeste teemaparkidena ja väiketootjate ergutamisel avatud töötubade loomisel, mille kaudu oma toodangut kohapeal müüa. Väga tähtis on kogukonna ühine tegutsemine. Jõudu ja jaksu kõigile !